

Faint, illegible handwriting, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

1666.

1. Striannus, Johannes Tacolus: Disputatio juridica,
contineus veterum juris interpretum distinctiones,
quae magistrales appellant, approbatas.
2. Striannus, Johannes Tacolus: Disputatio juridica,
contineus distinctiones veterum juris interpretum,
quae magistrales vulgo appellant, improbatas.
3. Beckmann, Joh. Volk: De illustrationibus imperii Germanici
dicasteriis, camerali, iudicio, Ratscollegio.
4. Beckmann, Joh. Volk: De usu domini aminentis
in imperio nostro.
5. Beckmann, Joh. Volk: Disputatio juridica,
contineus prerogationes juris Personae de per-
sona et personam.
6. Beckmann, Joh. Volk: An et quatenus principes,
comites, barones et alii S. Rom. imperii status
in dotibus suis \neq statuta condere possint.?

166.

7. Beckmannus, Joh. Volk: De compaternitatibus illu-
strum fanstrarum in civitate Germanorum.
- 8^{1 et 2} Beierus, Adrianus: De bonis damnatorum
2 Saempt. 1666. & 1679
9. Beierus, Adrianus: De termino moto.
10. Beierus, Adrianus: De injuriis nisi in iuri-
siorum.
11. Beierus, Adrianus: De culpa imputatiōis
12. Beierus, Adrianus: De satisfactoribus.
13. Cobregius, Adamus: De deposito.
- 14^{1 et 2} Cobregius, Adamus: De actionibus personalibus
in rem scriptis
15. Falckner, Johans Christophorus: De jure hospitio.
vna.
16. Falckner, Johans Christophorus: De sals conducta
ad iudicium.

1666.

17. Fecerus, Johann Christophorus: *De facti poena.*
- 18° Falduer, Johann Christophorus: *Tura particularis
et Setuda et consuetudines.* 2 Saupl.
19. Krauß, Peter Pomeranus: *De feriis*
- 20° Krauß, Peter. *to Guilielmo: De iustis ac prior
legis personarum universabilium.* 2 Saupl. 1666 et 1769.
21. Richter, Christophorus Philippus: *De iure et facto*
- 22° Richter, Christophorus Philippus: *Interpretatio
legis 32 § 2. v. U.* 2 Saupl.
- 23 Richter, Christophorus Philippus: *De successione
ab intestato.*
24. Richter, Christophorus Philippus: *De iurisdictione
mae domus Austriacae iustis ac praesentibus.*
- 25° Richter, Christophorus Philippus: *De concurre
ntia*

DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA

In quâ

FACTI POE

NAM

*Monitu l. 16. ff. de pœnis & cap. 6. X. de homi-
cid. viol. & casual.*

Ter sancto DEO favente

Ex
DECRETO ET AUCTORITATE
Collegii ad Salam Jctorum Magnifici
PRÆSIDE

VIRÒ

Nobilissimo, Amplissimo, Consultissimo atq; Excellentissimo

DN. JOHANNES CHRISTOPHO-

RO Salsner / J. U. D. & Prof. Publ. celeberrimo, Con-
siliario Saxonico, Curia Prov. Facult. & Scabinatus

Affessore gravissimo

Dn. Patrono, Promotore & Præceptore suo

sempiternum colendo

PRO LICENTIA

Summos in Utroque Jure Honores ac Privilegia Do-
ctoralia ritè & justè consequendi

d. 24. Octob. 1666.

In Acroaterio Jctorum horis ante & pomeridianis

examinandam proponit

IOHANNES CHRISTOPHORUS

Krügelftein / Numburgensis.

JENÆ, Literis VVERTHERIANIS.

MEMB. I.

L.

Factum (cujus synonymum est: gestum) à
 Nostratibus multis modis accipi testatur
 Joh. Bapt. Cost. D. Papiens. *tract. de fact.
 scient. & ignor. insp. 1.* Primò enim forma-
 liter accipitur pro ipsa operatione facien-
 tis, atque sic iterum vel strictissimè pro
 ejusmodi operatione, quæ tendit ad opus aliquod exter-
 num physicum permanens atq; in sensus incurrens: quo-
 pacto *πρῶτον* Græcis accipi, & *πρῶτον* seu actioni op-
 poni solet. Hoc sensu in *l. stipulationes 72. pr. ff. de V. O.*
 stipulationes facti iis contradistinguit JCrus, quæ rerum
 sunt divisionem non recipientium. *Vid. Fr. Duar. lib. 1.
 Disp.* Vel latè, ut amplectatur etiam omne id præter
 dationem, quo absoluto nihil etiam oculis objicitur. Ita
 factum dationi præcisè opponitur in *l. stipulationum 2.
 §. 1. ff. eod.* dñ stipulationes dicuntur aliæ in dando, aliæ in
 faciendo consistere. *add. l. 4. §. 1. ff. eod. Gedd. de contrah.
 stipul. cap. 6. conclus. 14. n. 178.* Et à facto ad dationem
 non rectè ducitur argumentum B. Ungep. *Exerc. Just.
 XI. qu. 2. in Nego.* vel latius adhuc, ut & dationè compre-
 hendat, in *l. si procuratorem 8. §. si quis 2. ff. mand. l. 4. §. ult.
 de appell. l. verbum. 218. ibi: Cujac. & Gedd. ff. de V. S.* Hoc
 modo factum differt à non facto s. patientia in *l. quoties
 15. §. servitutum 1. ff. de servitut.* Denique latissimè, ut
 sub facto contineatur & non factum. Ita enim & fa-
 ctum

Etum ab Imp. in stipulatum deduci dicitur, si aliquid non facti stipulemur *in §. ult. Inst. de V. O. & facere videtur etiam qui non facit, quod facere debet dicente* Jcto *in l. qui non facit 121. ff. de R. J. vid. Donell. lib. XVI. Comment. 3. Civ. cap. 7. n. 3.* Hinc Donatus in Adelphis Terentii ad illud: fecisti, significat, inquit, quod non fecisti. Jacob Gothof. *ad d. l. 121. Grot. lib. II. de jur. bel. & pac. cap. 4. n. 5.* Pertinet huc, quod moram quoque ad factum referat Accursius & Vulrej. *ad §. si res legata 16. Inst. de Leg.*

II. Secundò effectivè pro termino operationis, hincque secuto effectu sive physico sive morali. Quo sensu actiones in factum dici videntur, de quarum varietate videndus est Hahnus *in observ. Vvesenb. p. i. p. 1066.* Et factum pro judicato dici testatur Eguinarius Baro *in d. l. 2. de V. O.* Denique omnes obligationes ex contractu vel quasi, aut delicto vel quasi descendentes facti nomine designari tradit Boccr. *decif. 67. n. 3. Dec. ad l. hered. n. 6. ff. de R. J.*

III. Atque hæc facta pro varietate objectorum & effectuum varias divisiones recipiant, quas passim inculcant Dd. Mox factum illis dicitur aliud nudum, aliud non nudum esse. Nudum quod tantum corporalem actum determinat citra juris effectum, gr. exempli: Possam fodere, rem tenere, via publicâ aut Romanam ire *l. viam 2. ff. de via publ. & itin. pub.* Non nudum quod effectum juris post se relinquit. *l. consilio 7. in f. ff. de Curat. fur. add. Eguin. Bar. d. loc. ut & Magnif. Dn. Strauch Jctus solidissimus Patronus meus ex voto Magnus Disp. 8. ad ff. th. 5. Dn. Zigler in not. ad Grot. lib. 2. c. 4. n. 15.*

IV. Dividunt & factum in momentaneum, & successi-

cessivum. Successivum rursus in continuum & disconti-
nuum, cuius distinctionis usum materia servitutum po-
tissimum commendat. Bartol. Eug. *Conf. 40. ad l. ferra-*
men ff. de serv. urb. præd. Weltenb. in parat. ff. quemad.
serv. amitt. n. 6. Dissentit Donell. *lib. XI. Comment. 7.*
civ. cap. 21. Ant. Fab. XIX, conf. c. 11.

V. Dividitur tertio factum in verum, fictum &
presumptum. Fictum à presumpso in eo differt: quod illud,
cum constet re vera factum non esse, perinde tamen po-
testate juris habeatur, ac si factum sit, cum de hoc dubi-
tetur, an revera factum sit, tamdiu creditur, donec pro-
beretur contrarium. Vide hæc exemplo stipulationis il-
lustrata à Joh. Bapt. Cost. *dict. tract. insp. 2. n. 24. & 25.*
add. Pac. Isag. ff. solut. matrim. Anton. Fabr. Dec. LX. Err.
pragm. 8. & 10. Dn. Hahn. observ. Vvesenb. part. 1. p. 333. seq.
Olsv. Hillig. lib. XV. Don. Enucl. c. 23. lit. B. Dividunt
porro factum in affirmativum & negativum s. ut dicit
Gædd. abnutivum *per l. ubi autem 75. §. qui id. 7. ff. de*
V. O. & §. ult. Inst. eod. Illud consistit in operatione qua-
dâm. Hoc in omissione ejus, quod fieri oportet, qua-
de re jam supra. Nob. Dn. à Felde *in suis Elem. p. I. cap.*
8. n. 7. Laf. ad l. 2. de V. O. n. 7.

VI. Amplius dividuntur facta in cœpta & con-
summata. Cost. *d. insp. n. 6.* Hug. Donel. *lib. XV. Com-*
ment. c. 23. sub. fin. Item in propria & aliena. Vide Ictum
Celebratissimum Dn. Christ. Philipp. Richter/Promoto-
rem meum devenerandum *Part. 2. Decis. 99. n. 31. & seqq.*
In explicita i. e. clara, & implicita i. e. intricata.
Dn. Carpz. *prax. Crim. part. 1. quest. 49. n. 59. seqq. sic &*
alia æstimabilia sunt, alia inæstimabilia. Cost. *d. insp. n. 25.*
Inæstimabile factum committit is, qui vitam pudicitiam
&c. alterius violat. Et hoc factum deterius est factu

estimabili. Nam iniustum, quod corrigi nequit, omnium
pessimum est, querelas enim immortales & perpetuas
gignit. Dn. à Felde *Elem. p. 2. artic. 12. de injust. partic.*

VII. Denique facta alia sunt civilia, alia crimina-
lia. Per Criminale factum intelligimus delictum, quod
meretur poenam. Et de hac facti specie animus est in-
presentiarum agendi. Hæc facta autem delicta sc. du-
plicis sunt generis vel publica vel privata. Illa jure Ro-
mano ratione causæ efficientis & finis sic dicuntur à cer-
tis quibusdam legibus, quibus referuntur inter judicia
publica, quorumque persecutio cujuslibet; in specie cri-
mina dicta *l. 1. l. quadam 14. ff. de poenis Donel. d. l. Ren-
nem. disp. 43. tb. 8. & seqq.* Dn. Hahn. *in observ. ad ff. tit.
de pact.* Hæc, quæ eò non referuntur, & propterea pri-
vatam continent persecutionem *Zæf. ad tit. ff. de o. & li-
n. 40.* Dn. Hahnus *obs. VVesenb. part. 1. p. 425.* Hoc præ-
clare Dn. à Felde his verbis ostendere studet. Ita com-
paratū est, inquit, in civitatibus, ut circa nonnulla delicta
hoc magis agatur, quo læsis satisfiat & corrigatur inju-
stum ex commutatione invita subortū. Circa alia, ut ma-
gis emendetur & tollatur vitiositas hominis. Et ad hoc
posterius illustrandum appositissimo simili in seqq. uti-
tur: sicut enim, dicit, in corpore humano, si causa
morbi alicui parti corporis inhærens medicamentis tolli
possit, non ipsa pars corporis sed potius qualitas inhæ-
rens & causa morbi existens removetur. Contra causa
morbi parti cuidam corporis ita inhærens, ut nulla spes
sit eam removendi, ne reliquas partes inficiat, refecatur.
Ita quoque proceditur in Civitatibus, quarū velut mem-
bra & partes quædā sunt homines. Homo ergò laborans
vicio emendabili, poenis quibus emendetur, afficitur; si
autem nulla spes emendationis superfit, nec ulli dolo-
res

res sufficiant ad vitium inherens corrigendum; ipse quasi putrida pars refecatur, ne sincerae partes trahantur. Conducit tamen & haec poena ad aliorum correctionem, qui punitorum exemplo moniti imposterum cautius mercari discunt. Honori Viri maxime Accurati hoc dedi, ut verba, quamvis longiuscula exseriberem, cui nempe me plurimum debere sentio. Extant autem in *Element. part. 2. lib. 2. art. 1. n. 6.*

VIII. Apparet ergo vocem: *poena*, æquivocatione in se habere. Nam primo significat dolorem quendam, qui infertur vitiosis hominibus, quo vel ipsi imposterum à vitiosis actionibus desistant, vel alii etiam horum exemplo moniti. Vel poena denotat satisfactionem, quod genus poenæ non æq; infligitur, ut vitiosi homines corrigantur & à malis agendis abstineant, quàm ut satisfiat iis, qui læsi sunt. Elucescit nunc, quare quaedam delicta nominentur privata, quia nim. poenæ in gratiam privatorum inferuntur læsorum sc., quo iisdem satis fiat; quaedam vero publica, propterea sc. quia poenæ in publicis delictis publicè profunt, dum Civitatem purgant tollendo vel emendando vitiosos homines, quamvis, ut jam antè dictum, non diffiteamur apud Romanos propterea publica dicta fuisse, quia iudicium de hisce Pop. Rom. sibi reservaverat. Vid. Magnif. Dn. Struve Jctus ex summis unus, Promotor meus honorandus *Exerc. 49. th. 1.* Unde nominata sunt publica quasi populica.

IX. Diximus paulo ante in delictis privatis lædentem læso pro læsione facta quid præstare, quo ei satisfiat, & quod jam moneo, hoc fit propter obligationem. Addo quod & in delictis publicis obligationis effectus exhibeatur. Hoc declarat Magnif. Dn. D. Struvius in *syn. Jur. civ. exerc. 48. th. 3.* Qui delinquit, inquit

quit, perinde ut in contractibus voluntate & facto suo se videtur obligare poenae nec non restitutioni, quia crimen non potest esse non punibile, ac qui directè vult peccare, per consequentiam & poenam mereri vult. Hocque confirmat ex rescriptis Severi & Antonini Imp. l. 34. Imperatores ff. de jur. fisci & sua mente puniri dicuntur rei in l. ult. C. ad L. Jul. majest. add. l. ult. ibi: nisi maluerit &c. C. de Coll. fund. patrim. & employe junct. l. 22. ff. de R. N. conf. Fern. Vasquez. xi. illustr. contr. 55.

X. Notandum autem est circa tractationem factorum illicitorum, iudici incumbere, ut probè perspiciat, ne duriores vel remissiores, quam factum mereatur, distinet poenam. Sit in levioribus pronior ad lenitatem, in gravioribus legis severitatem temperamento benignitatis subsequatur. vid. Excell. Dn. Struv. Exerc. 49. th. 105. Normam vero optimam dare l. 16. §. 1. & seqq. ff. de penis & cap. 6. extra de homicid. viol. & cas. attestantur praedictus Dn. Struve dict. Exerc. & Dn. Erasim. Ungepaur. p. m. in Comm. ad jus Can. d. loc. Horum autoritas nostrae meditationi haut parum inserviat, ad quam sic, DEO Triuno Duce, progressum facturi sumus.

MEMB. II.

I. Summa ergò positio nostra esto: Quicquid homo facit, vel scienter hoc facit vel ignoranter arg. cap. 6. x. de homicid. viol. & cas. Quod scienter fit, fit ab eo quatenus homo est; Nam ob scientiae qualitatem hic à ceteris rebus creatis tam anima praeditis, quam ea destitutis distinguitur. Cumque nulla bestia dicatur justè, vel injustè agere. Hugo Grot. de jur. bell. & pac. l. 2. cap. 21.

cap. 21. n. 11. it. in *definis. fid. Cathol. cap. 1. & in d. tract. Grot. lib. 1. c. 1. n. 11.* Joan Seldenus *de jur. nat. & gent. sec. Disc. Ebra. lib. 1. cap. 4. & 5. Instit. si quadrup. paup. feciss. dicatur.* Sed solus homo nomen justī vel injustī habeat. Hinc sequitur, quia homo ob actiones, quas sciens non ignorans edit, à brutis differt, de eodem justum vel injustum rectè prædicari. Dn. Struve *Exerc. 1. thes. 1.* Dn. Zigler *ad Grot. I. 1. ii. p. 54. seq.* Nob. Dn. à Felde *p. 1. Elem. cap. 8. num. 6.* Ubi inter alia, Homo, inquit, non quatenus animal est, aut corpus, aut bipes, causa injusti est, sed quatenus mentem seu intellectum habet. Ob hoc enim, pergit, homo dicitur justus & injustus. Cætera autè animalia nec justa nec injusta sunt. Conf. Petr. Gostand. *Phil. Moral. Epic. p. 157.*

II. Sola itaque scientia regulariter reddit homines justos & injustos. Ignorantia verò efficit, ut nec justī nec injustī nisi per accidens dicantur, D. Thomæ *p. 1. q. 1. He principalior qv. 6. artic. 8.* B. Hornejus *Phil. Mor. lib. III. cap. 4. n. 12 & seqq.* Nam ut signū decedens de domo & interficiens hominem prætereuntem, aut Leo aliquem discernens nomen homicidæ aut injusti non habet, nisi metaphorice. Ita nec homo ignorans non regulariter injustus aut homicida est. Qua in parte enim homo ex ignorantia delinquens à tigno aut à Leone differat? conf. Jul. Clar. *lib. 5. sent. §. fin. quest. 60. n. 13.* Anton. Gomez. *Tom. III. var. Resol. c. 1. n. 70. & seqq.* Nell. de S. Gemin. *tr. de Bannit. Temp. II. part. 3. n. 83.* Ponamus: Furiosum ferire Amicum; Non furiosus propterea deliquit, ignorans enim hoc fecit ob defectum intellectus. Hinc mortuo comparatur *l. qui ad certum 1. ff. loc. l. bonorum 21. §. 1. ff. rem ratam hab.* & per omnia & in omnibus abientis & quiescentis

B loco

loco habetur. vid. Dn. Carpz. *in prax. Crim. part. 3. qv. 118. n. 16.* Pet. Heig. *lib. 11. quest. 38.* Herm. Goehaufen *Per. Acad. part. 3. qv. 33. add l. 2. §. furiosus ff. de iur. Codicill. Boc. cap. 4.* Ejusmodi etiam ignorantiam in dormiente defendit Magnif. Dn. Richter Ordinarius Coll. ad Salam Juridici gravissimus *decis. 1. n. 188.* iniquis: Furioso & infanti jungitur dormiens *in Clem. unic. de homicid. viol. iisdem etiam æquiparatur in l. 1. §. 3. ff. de A. vel. A. P.* Huc spectant ea, quæ Dn. à Felde de committentibus delictum ex mera naturali potentia & impotentia traditis Infantes, furiosi, scribit, nullâ ob delictum publicâ poenâ affici possunt. Nam hos fati infelicitas, illos consilii innocentia tuetur. Infantes quippe destituti omni caliditate ex mera potentia naturali operantur; in furiosis verò cernitur quædam impotentia judicandi ex morbo quodam naturali proveniensi. *p. 2. Elem. c. 1. memb. 1. p. 2. artic. 1.* par ratio etiam est in melancholico, modo summa melancholia & non simulata adsit. Hinc Dd. antequam poenam dicitant, Medicorum consilium implorare jubent, ut ex signis ejusmodi hominem committentibus judicium faciant. Testatur Dn. Carpz. *in prax. crim. p. 3. q. 118. n. 20.* in tali casu sapius à Scabinis sic responsum fuisse. So wird billich bey dem Gefangenen mit Zuziehung gelehrter und erfahrner Aerzte aus seinen Reden und Geberden fleißige Erkundigung genommen/ wie es seines Verstandes halber um ihn eigentlich bewand/ ob er bey guter Vernunft und Recht vollkömlichen Verstande/ oder mit Schwermuth und melancholischen Gedancken beladen sey/ und wann solche Erkundigung mit Fleiß registriret und zu den Acten gebracht wird/ so ergeth darauff der scharffen Fragen wegen/ oder sonsten was recht ist. W. R. W. *add. Heig. d. l. Paul. Zach. lib. II. 29. medico-legal. tit. I. quest. 9.*

III. Ue

III. Ut ergò quis justus vel injustus dici possit, scientiam quandam requiri necesse est. Nec tamen omnes scienter delinquentes propter solam scientiam injusti dicuntur, sed præterea hoc etiam perpendendum, an fuerint principium motus: li enim quid egisse dicuntur, in quibus principium motus exitit. Dn. à Feld. *in præl. priv. ad tit. ff. de jur. & fact. ignor. add. Elem. p. 2. c. 1. n. 11.* Et hoc principium motus in omnibus actionibus humanis accuratissimè est attendendum. Potest enim actionem efficere, ut sit bona, mala & indifferens. Ita namque se res habet in omnibus in quibus diversus finis est præstitutus; Finis potissimum in puncto injuriarum est inspiciendus. Potest enim esse, ut verba, quibus terrius quidam utitur, in se & sua natura sint injuriosa, non autem propterea effusa, ut contumeliam inferant alicui. Finis hic si abest, nullam vim habet Actio injuriarum. Ponamus: Mævius Titium nominat nebulonem, furem, fallarium (his enim aliàs denotatur vitiosus homo,) infantem, aut Judæum (vox enim infantis per metaphoram significat imprudentem, Judæi, usurarium.) Quærimus an competat Titio Actio injurarum adversus Mævium. R. Inquirendum est in finem, quem sibi propositum habuit Mævius: Si Mævius animum injuriantem induxerit, adversus ipsum jure permittente instituitur dicta actio. *l. illud relatam 3. §. sane 1. & l. seq. ff. de injur. l. si non l. qui liberos. 9. & seq. C. eod. Matth. Wesenb. in parat. ff. de injur. n. 8. Joh. Harprecht ad præ. Inst. de injur. n. 6. & ibi Joh. Schneidevvin n. 2.* Si verò verba joci loco à Mævio prolata fuerint, merito Actio injuriarum cessat; Nam finis Mævii non fuit, contumelia afficere Titium. Cessat etiam in alia justa causa dicta actio, si nimirum qualitas facti & conditio personarum injuriandi præsumptionem

hem excludat, puta, si quis contra testem excipiens cau-
sam infamiae ei objiciat; quod certo potius pro defen-
sione sui juris, quam ex animo injuriandi fecisse praesu-
mitur. Vid. Dn. Carpz. p. 4. const. 42. def. 7. Ibi: Ob-
gleich der Advocat von dem eure Frage meldet/ den Mann
dessen gleicher Gestalt in eurer Frage gedacht wird darumb
zum Zeugen verworffen: Daß er ein öffentlicher Wucherer/
und derowegen als eine anrührige Person zum Zeugen nicht
zuläßlich seyn sollte. Diemeil es aber democh zu Recht da-
vor gehalten wird. Daß solches nicht animo injuriandi,
sondern zur Erhaltung seines Rechtes geschehen. So mag
er auch derowegen zum Wieder-ruff oder in einige Straffe
nicht verurtheilet werden/es könnte demt der obgemelte Mann/
wie recht beweisen/ daß der Advocat solches vorsehlichen und
in Gemüth und Meynung ihn zu schmähen gethan/ auff den
Fall wird er billich damit gehöret und zugelassen V. N. W.

IV. Videamus qualis Finis huic caui insit: Fu-
ratus Paulus est meum anulum. Conqueror de hoc
coram Magistratu. Paulus (postquam furtum ab
eo perpetratum esse probavi) in pœnam & restituti-
onem anuli condemnatur. Hoc factô aucter actionem
injuriarum contra me instituere. Sed iniquè instituitur.
Nam non feci injuriam Paulo, sed potius mihi & Reipubl.
consului. Mea enim interest: rem meam habere. Reipubl.
publicæ, ut delicta detegantur & puniantur Cic. epist.
15. ad Brutum. Hinc Carpz. Nisi per justitiam di-
stributivam præmia bonis, pœnæ malis ac facinorosis
irrogentur, LL. in extremum deducuntur contemptum,
ac consequentiâ necessariâ Respub. pessum ire cogitur.
Nec unquam graviore Civitatum morus, frequentiores
Rerumpubl. interitus, quam utriusq; rei contigerunt ne-
glectione p. 3. qv. 107. n. 2. Verum cavendum est, ne de-
rectio-

tectiones fiant in cauponis aut plateis, sed loco judiciali.
Ita finis diversitas diversas gignit actiones; Ita sc. ut u-
num idemque verbum mox sit injuriosum, mox verò
non. Dn. Eichel. *in pract. ad tit. ff. de his qui sui vel al.*
jur. sunt. Finis ergo (qui Practicis Animus vocatur) in
omnibus actionibus humanis præprimis notandus venit:
Nam si noverimus, cujus gratia quid factum sit, justio-
rem poenam factò applicare possumus. Hinc etiam fluit
ratio, quod quendam occidere mandans poenæ homici-
dii non eximatur, sed æquè teneatur ac si ipsemet violen-
tas manus intulisset. Vid. Carpz. *p. 4. cap. 6. def. 6. in*
præj. Hat inquisit bekand und gestanden: Daß er D.R. zu-
erschossen und unzubringen befohlen/welches auch darauff er-
folget und geschehen/ da er nun auff seinen gethanen Bekand-
niß vor Gerichte freywillig verharren oder doch sonsten/ wie
Recht/ überwiesen würde. So möchte er derowegen/ daß
solche Mordthat auff seinen Befehl geschehen mit dem
Schwertde von Leben zum Tode gebracht werden. V. X. W.
Nam quod quis per alium facit per seipsum facere cen-
setur *l. qui facit 72. de R. I. in 6. l. is. damnus 169. ibiq;*
Dec. ff. de R. I. Salyc. in l. non ideo minus C. de Accus.

V. Proxima huic est altera positio: quod homo,
quicquid agit, vel sponte agat vel invitus. Arist. *lib. III.*
Eth. ad Nicom. c. 1. Sponte quid facere homo dicitur,
quando sciens & volens principium motus existit τὸ ὄν
ἐκείσιν, ἢ ἡ δόξη ἐν αὐτοῖς. εἰδότες τὰ κατ' ἑκάστου ἐν οἷς ἡ περὶ τῆς
indicente Philosopho, *d. l. Add. lib. 1. Rhet. cap. 10.* In-
vité verò, quando vel ignorantia, vel coactione ductus
agit. ἐκείσιν τῶν βιαιῶν καὶ δι' ἀγνοίαν, *d. l.* Qui scienter cum
voluntate spontanea agunt, vel agunt mediante consul-
tatione vel sine consultatione. Nam ut rursus Arist.
ἢ περὶ αἰεσις, ἢ τῶν τῶν πῶ, ἀλλ' ὅτι πλεον τὸ ἐκείσιν: Nec
B 3
enim

enim idem est consilium cum spontaneo, sed hoc illo
latius patet. *d. l. cap. 2.* Per consultationem media ad
finem ducentia quarimus, (quia ἡ προαίρεσις τῶν πραγμάτων
πρὸς τὸ τέλος) quibus inventis appetimus & secundum hunc
appetitum operamur, qui appetitus græcis προαίρεσις vo-
catur, cujus sedes in voluntate; cum contra præcedentis
consultationis, quam Philosophus *d. l. δόξιν* vocat, subje-
ctum sit intellectus, quæ tamen intra objectivè nulla dif-
ferentia. Hornejus *lib. III. Phil. Mor. c. 4. n. 24.* Si ergo
finis ad læsionem alterius tendens objectivè malus est,
consultatio etiam est mala; quæ alias sub nomine doli
mali venit. Vid. Thom. *I. II. qv. 18. art. 4. & qv. 20.
art. 2.* De hujus doli mali malitia legatur Dn. Struv.
Exerc. 8. thsc. 24. Placet solum addere, quod do-
lus (intellige malum) sit consilium de altero injustè læ-
dendo susceptum. Quæ doli significatio generalis est,
ut omnem calliditatem, fallaciam, machinationem ad
circumveniendum fallendumque alterum adhibitam
complectatur. *l. 1. §. dolum in f. ff. de dol. mal.* Lud.
Mol. *Tom. V. de I. & I. tr. 2. disp. 203. n. 1.* confer. Cels. Bar-
gal. *de dolo lib. 1. c. 3. & seqq.* ut ita dolo malo dicantur
facere, quos scienter sponte & prævia consultatione de-
prehendimus aliquid fecisse, quod lædit proximum.
Ejusdem dolus apparet in ejusdem formulis pronun-
tandi: Hat Inquisit gestanden und bekand/ daß er am
nechst vergangenen Christ-Tage Vormittage unter der Pre-
digt sein eigen Hânplein mit einem brennenden Strowisch
vorseglischen angesteckt zu dem Ende/ daß auch seines Nachts
bauern Hauß zugleich mit anbrennen sollte &c. Dn. Carpz-
p. 4. const. 17. definit. 2.

VI. Sine consilio, sed sponte tamen & scienter
agunt qui impetu magis, quam ratione ad agendum
im-

impelluntur *ἡ ἐξάλφνης ἐκείνα μὲν λόγῳ μὲν καὶ ἀρεταίῳ δὲ ἔ.*
Arist. d. c. 2. quales sunt, quos cupiditas similesq; adfectus
praesertim vehementiores urgent, ut ius superati vix aliter
operari queant. Sunt autem adfectus pro diversitate
appetitus alii concupiscibiles, alii irascibiles. Vid. *Arist.*
lib. II. Rhet. c. 2. seqq. Inter illos vehementiores sunt:
Amor, gaudium, dolor. Inter hos: Desperatio, Metus,
Ira. Enim vero *ἡμασι τὰ ἀπὸ θυμὸν καὶ ἀρεταίῳ εἶναι δοκεῖ,*
dicente eod. Philosopho *lib. III. Eth. c. 2.* Nequaquam,
inquit, consilio facta videri possunt, quæ per iram fiunt.
Unde etiam non ordinaria, sed pro ratione circumstan-
tiarum arbitraria poena adfici solent, qui per æstum ira-
cundiæ peccant. *Bal. ad l. Imperator 18. ff. de stat. hom.*
Andr. Tiraquel. tr. de pæn. leg. temper. aut remitt. caus. 1.
n. 1. seqq. *Ant. Thesaur. Decis. 178. n. 4.* *Bened. Carpz.*
part. 1. decis. 95. n. 13. Qua ratione & Maritus adulterum
uxoris interficiens non ordinaria capitis poena plectitur.
Observ. Carpz. d. l. post Lud. Molin. Tom. IV. de I. & I.
tr. 3. Disp. 99. *Lud. Gilhaul. arb. judic. crimin. tit. de ho-*
mic. n. 37. Sic propter metum extraordinariam saltem
coercitionem patitur servus vel subditus, qui iussu Ma-
gistratus vel Domini aliquem interfecit. *Dd. ad l. liber*
homo pr. ff. ad L. Ag. Tiraquel. d. l. caus. 36. n. 2. *Reinh.*
Bachov. vol. 11. ad Treutl. Disp. 27. th 3. lit. G. conf.
Sigism. Witt. conf. 4. n. 6. in Consiliis criminalib. Thom.
Mezgeri. In desperatis verò vel imptimis cessat rationis
usus, quibus nempe nihil esse impetuosius. *Vespas. Imp.*
haud ignoravit apud Fl. Joseph. lib. 1. de bell. judaic. cap. 3.
Et quæ ultima necessitas in rabiem vertit, dicente *Paul.*
Jovio lib. 1. Hist. scilicet multum contra iustitiam ne-
cessitas valet, teste *Quintiliano, declam. 260.* *Andr. Tiraq.*
de Retraict. Cignagier §. 25. Gloss. 1. n. 20. seqq. Qua ratione

NON

non tantum Juri sed & Theologi ad desperationem vitæ
urgentiſſima neceſſitate compulſos aut excuſant à regu-
lari pœna, aut abſolvunt. Paul. Layman *lib. III. Theol. Mor.*
tr. 3. p. 1. c. 1. n. 8. Leſſius *de l. & i. lib. 11. cap. 12. 1. 12.*
Cardin. de Lugo *Tom. 1. de juſt. & jur. diſp. 16. fact. 7.*
Lud. Gilhaut. *l. c. tit. de furt. n. 35.* Carpz. *prax. Crim.*
p. 2. qu. 83. n. 40. ſeqq. conf. idem *lib. 6. tit. 9. reſponſ. 94.*
Dolor etiam vix frenos capit, judice Aircæ apud Se-
neccam in *Thyeſte act. 3. ſc. 1.* & difficilimum eſt, juſtum
dolorem temperare, dicente ipſo D. Antonino Marco
in *l. ſi adulterium 38. §. 8. ff. ad l. Jul. de vi publ.* Hinc
non inmerito & juſtus dolor factum relevat *l. Grachus 4.*
in fin. C. eod. ac mitius puniuntur, qui dolore commoti
delinquant, Jul. Clar. *lib. V. ſent §. fin. qu. 60 n. 19.*
Tiraqu. *de pœn. leg. mitig. cauſ. 1. n. 22.* Chriſtoph. Befold.
vol. 1. conſil. 28. n. 47. ſeq. Carpz. *d. l. p. 1. qu. 29. n. 30.*
Quid porro de gaudio dicemus, cujus tanta quandoque
vehementia, ut quibusdam cauſa mortis extiterit. *Fer-*
tur quadam, inquit Seneca *viſo contra ſpem filio ex-*
ſpiſſaſſe: ſi ad mortem agit matres magnum gaudium,
quid magnus dolor. Denique & amor furoris ſpecies eſt,
teſt. Platone in *phædro* apud Jul. Clar. *d. l. n. 10.*
cujus etiam ſententiam de mitius puniendis delictis pro-
pter amorem perpetratis ſequitur Petr. Heig. *lib. 11. queſt.*
38. confer. omnino Tiraqv. d. l. cauſ. 4. ubi. n. 3. cum ex-
cuſat, qui, ut quâdam muliere potiretur, quam deper-
ditè adamabat, magicas imagines confecerat, dæmo-
nesque invocarat. De cujus generis ſortilegio ejuſq;
effectu legendus Paulus Ghirlandus *Tr. de ſortileg. qu. 3.*
num. 15. & ſeqq. add. etiam Dn. Carpz. *d. l. part. 2.*
qu. 61. n. 89. Proſp. Farinac. *part. 3. Pr. Crim. qu. 48.*
num. 79.

VII. Atque hæcenus de Actionibus spontaneis
ἀνευ προαιρέσεως, quas qui committunt, non dolo agunt,
quamvis sponte agant. Atque ex his jam abunde pa-
teret, omne proæreticum esse spontaneum quidem, licet
spontaneum non sit proæreticum.

VIII. Invitè autem vel ignoranter dicimur age-
re, si coactè agimus. Coactè agimus, quando co-
gnitio quidem adest, abest tamen voluntas, quod con-
tingit si in altero est principium motus. *Πλασιν δ' ἔστι ἡ ἀρ-
χὴ ἔξωθεν, ἐν ἧ μὲν δὲν συμβαδὶ καὶ ὁ πρῶτος, ἢ ὁ πρῶτος.* Sunt
verba Philosophi *d. l. 3. cap. 1. n. 5. Add. lib. 1. magn. mor.
cap. 15. Dn. Eichel. in pral. publ. ad rit. ff. de his qui sui vel
alien. jur. sunt.* v. g. Si quis meam manum regat tali mo-
tu, cui resistere nequeam, & colaphum infligat Titio,
non ego injuriæ realis reus sum, sed is, qui meam ma-
num movit. Nam in me nullum principium motus
extitit, sed planè in alio, invitus enim hoc feci: Unde
Dd. talem penitus absolvunt ab omni pœna, cum pati
potius, quàm agere videatur. Vid. Tiraqu. *d. caus. 36. n.*
s. Ignoranter agimus, quando intellectus iudicio ope-
ramur, qua de re jam suprâ. Et hoc est, quod statim
ab initio diximus, hæc in re hominem sic operantem
convenire cum bestiis. Hinc fluit, quod ex ignorantia
delinquens non æquè pro injusto habeatur, ac is, qui
scienter ac dolo malo quid commisit. Non ta-
men omnis ignorantia planè excusat. Nam à non-
nullis scientia exigi non potest, à quibusdam justè pot-
est, nempe in quibus ipsa ignorantia culpa est.
Quamvis enim homo ignorans bestię similis videatur,
& ob id non injusti reus dicitur, quia ignorans fecit, si
tamen ille suæ ignorantię sciens & volens causâ est, cen-
setur quid fecisse ut homo. Exemplum nobis præbet
C ebrius,

ebrius, ponamus: Titium ebrium ignorantem occidere Sempronium. Homicidii huius causa est ignorantia, ignorantia ebrietas, ebrietatis homo; quod sciens & volens exhausserit pocula. Non est profectò hæc actio habenda pro tali, quæ sit *di' ἀγνοια*, per ignorantiam, licet quis *ἀγνοῶν* seu ignorans eam committat. Arist. *d. cap. 1. Eth. n. 36.* Scientia enim & voluntas sese in ebriantis hanc ignorantiam pepererunt. Inde qui sciens & volens ignorat, merè ignorans non est, nec veniam aliquam mereri potest. Quamquam si ~~volens~~ seu consilium se inebriaturi, non directè tendat simul in ipsum homicidium, ut ideò quis se velit vino ingurgitare, quo forte eò excusatus homicidium committat, sed de nulla ejusmodi cæde cogitans, solum propositum habeat se inebriandi, quia malitia huius objecti moraliter, certè civiliter, tanta non est, atque prioris, ipsum quoque factum minus flagitiosum ac punibile non meritò habebitur, quamquam hoc ipsi imputari possit, quod non pensitaverit ex ejusmodi magna ebrietate tale facinus posse oriri, maximè, si sciat, sibi ebrio facile bilem moveri. Carpz. *Prax. Crim. p. 3. q. 146.* Atque hoc est, quod à dolo quidem, non verò à culpa excusare dicatur extrema ebrietas, *arg. l. perspicendum 11. §. delinquitur. 2. vers. impetu. ff. de pænis.* & quod ejusmodi homicidium similevè delictum ab ebrio patratum extraordinaria poena soleat coerceri. *l. omne 6. §. qui se 7. ff. de re milit. Prosp. Farin. qu. 20. n. 51. Jul. Clar. in §. fin. qu. 60. vers. præterea. Jacob. Menoch. de arbitr. jud. quest. lib. 2. cent. 4. cap. 320. n. 2. & lib. 6. presunt. 23. n. 66. seqq. Anton. Gomez. var. resolut. tom. 3. cap. 1. n. 73. Hippol. de Marsil. in l. 1. in pr. n. 48. ff. ad L. Cornel. Andr. Tiraqu. in tract. de pæn. temp. aut remitt. caus. 6. n. 11.*

n. 17. Anton. Hering. de Fideiuss. cap. 7. n. 132. Angel. Aretin. in tract. de malef. verb. scienter & dolose n. 17. Sic in puncto blasphemantium ita rescriptum à Scabinis Lipsiensibus. Teste Dn. Carpzov. P. 1. q. 45. n. 60. Sie müßten derowegen beyde mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode gestrafft werden. Sie köndten dem/wie recht erweisen/das sie also truncken gewesen/das sie von ihren Sinnen und Vernunft nicht gewust/und übriges Truncks halber derselben nicht mächtig gewesen/auff solchen Fall ergienge alsdenn der Linderung ihrer Straffe was recht ist, V. R. W. Ob rationem paulò antè exhibitam, quod ejusmodi delinquens (dum scienter exhaustit pocula) merè ignorans non sit.

IX. Porro qui cum posset inquirere, & inquirendo sibi cognitionem parare, negligit autem hoc ipsum, nec inquirat, ille sciens & volens redditur ignorans, & quicquid ex illa ignorantia facit, non facit ex mera ignorantia, sed ex ea, cujus principium & causa fuit. Hanc ignorantiam vincibilem vocant Scholastici, qualis plerumque est *ἡ κατὰ νόμον*, ut Arist. vocat d. cap. 1. id est Universalium, Jctis ignorantia juris dicta, rubr. & l. 1. §. 1. ff. de 7. & 7. Culpa ex ejusmodi ignorantia descendens varios gradus accipit & modo major est, modo remissior. Equidem juris naturalis & gentium, quod vocant, ignorantia à quovis non immeritò pro supina & affectata habetur, vixque à poena aliquem absolvere aut excusare solet l. 2. C. de in jus voc. Ubi in resol. difficill. text. vide Nobiliss. Dn. D. Schröteru Promotorem & Praeceptorem meum colendisimum. rat. decis. 1. conf. Alex. Trentacinq. lib. 1. pract. Resol. tit. de LL. resol. 2. D. Hahn. ad Vvesenb. ff. de fact. n. 13. p. 271. seq. D. Brunnem. ad tit. C. de interd. matrim. int. pup. & tut.

pag. 404. a. Nullus, inquit Chrysoſtomus, *Homil. 54. in Genes.* prætexat, quod ignorans virtutem negligat vel quod non habeat aliquem vitæ ducem & demonstratorem. Nam simul cum formatione hominis implantata est scientia faciendorum & non faciendorum. Jam est, quod ait in Therapeuticis Theodoretus *Tom. IV. serm. 12. p. 669. edit. Paris.* Ἀγνοῦντες τοὺς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς νόμους, ἐπιπέσει τῆ φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ τοῦ ἐναντίου ἀγνοῦντων. Quatenus tamen alia recta rationis dictamina evidentiora, alia obscuriora sunt; quæ læpè non nisi post plurimas meditationes patent, cæcenus etiam magis minusvè peccasse dici potest, qui per ignorantiam juris naturalis aliquid secius committit. Pertinent huc, quæ Franc. Suarez *dissutat. lib. II. de LL. cap. 8.* Quoad Jus Civ. positivum distinguenda sunt cum Hahnio *ad tit. ff. de J. & Jur.* (1) ea, quæ omnes Reip. subditi scire facillè possunt & debent, (2) quæ non nisi exactâ diligentia & consilio Peritorum Juris cognoscuntur. (3) quæ hic vel ille homo ratione suæ conditionis cognoscere certis casibus nequit. Primitivè culpæ, quæ & dolo æquiparatur, rei sunt *l. 9. C. de LL.* Secundi levi culpa peccant, quod, cum facultatem consulendi peritiores habeant, non tamen consulant. *Vid. l. 2. §. fin. ff. quis ord. in bon. poss.* Postremos ab omni poena immunes dixeris, cum non peccent agendo, neque haud inquirendo in id, quod impunè nesciunt. *Conf. Hug. Grot. de J. B. & P. c. 11. n. 4.*

X. Facti ignorantia interdum talis est, ut haut magno negotio evitari possit, ut si quis ignoret, quæ ipse egit, haut facillè ignoraturus, si rerum suarum paulo attentior fuisset. Hinc vix est, ut facti propria ignorantia excuset. Nec enim supina ignorantia fer-

ren-

renda est factum ignorantis, dicens Ulp. l. 6. ff. de J. & F. 7. Vid. tamen Jacob Menoch. lib. VI. pr. sumt. 23. Paul. Christina. vol. 2. decis. 69. Hug. de Roy. de eo, quod just. est, lib. 3. tit. 8. Sigism. Finckelthuf. observ. pract. 8. n. 8. & 117. Facti verò alieni ignorantia quamquam & hæc sæpè evitari possit, hincque non rarò coercitionem mereatur. Vid. Dd. ad §. itaque 4. & seqq. Inst. ad L. Aquil. Menoch. d. l. Jo. Vinc. Honded 2. Consult. 80. Ple- rumque tamen talis est, ut involuntarium seu invitam actionem pariat & propterea nec pœna ordinaria (mo- do nõ ex cæteris singularib9 aliquis consensus appareat) præcisè locum habet. Casus esto: Venatum it Titius, videns quiddam sese movens in sylva, conjicit esse be- stiam, trajicit ergò globulo, postea accurrit, sed in effe- ctu videt hominem occidisse. Quæstio jam est, an mi- ser Titius ordinariâ pœnâ sit plectendus? Dico quod non. Nam si scivisset hominem fuisse, non occidisset eundem. Unde patet ignorantiam Titium ab ordina- ria pœna liberare. Et hoc ipso in casu hîc 1646. re- sponsum esse testatur Magnif. Dn. Richter decis. 2. n. 2. quod responsum adpono: Würde Thäter Hans Groß- mann auff vorgehende gnugsame Verwahrung vor der schweren Straffe des Meineydes/inmassen er zu thun schul- dig/sich reinigen/das er keinen Vorsatz gehabt Seit Martin zu erschieszen/ auch nicht gewusst/ das derselbe im Gebüsch ge- wesen/ sondern vermeinet/ das ein wild Schwein oder Wolf vorhanden und darnach geschossen. So were er zwar mit fer- ner inquisition und Bestrafung zu verschonen / er ist aber gleichwohl des Entleibten nechsten Befreunden ein ganz Wehr-zeld zu bezahlen / und darneben die Gerichts-Kosten abzustatten schuldig. Ratio nunc etiam ex allato præju- dicio deducitur, cur hîc extraordinariam pœnam luere

cogatur, fortasse, quia non omnem diligentiam adhibuit in præcavendo hoc malo. Culpa enim aliqua licet levissima interveniente & præcedente, quædam locum habet pœna. Petr. Theod. in *Coll. crim. disp. 7. th. 5. lit. C.* Jodoc. Damhoud. in *Prax. Crim. cap. 84. & 85.* Ant. Gomez. tom. 3. var. *resol. cap. 3. n. 16.* Jacob. Menoch. de *arb. jud. quest. lib. 2. cas. 324.* quamvis non ordinaria, tamen extraordinaria. Ordinaria namque ob carentiam doli non obtinet. Jodoc. Damhoud. d. *cap. 85.* Anton. Gomez. d. *cap. 3. num. 16.* Jul. Clar. §. *homicid. n. 3.* Farin. *qu. 126. n. 42.* Extraordinaria verò ob culpam, quæ causam mortis sequutæ præbuit, non est condonanda. Covarr. ad *Clem. V. de homicid. part. 2. relect. in §. 1. sub n. 1.*

XI. Planè si ignorantia non versetur circa corpus delicti, sed circa levio rem quandam circumstantiam, nihil est, quod ejusmodi delinquentem excuset, cum maximè delinquendi habuerit propositum. Unde si quis Titium, quem Paulum infensissimum sui esse credebat, feriat, deinde apparet Titium à se occisum esse. Nam nec fas erat occidere Paulum. Ad hæc non tam ratio est habenda in crimine homicidii personæ occisæ, quam animi & propositi occisoris. Dn. Carpz. p. 4. *Const. 6. def. 2.* id quod præjudicio ibi confirmatur. Hat Inquisit bekant und gestanden/das er mit seinem Brod-Messer / welches er zu dem Ende aus dem Hofen gezogen/das er Wolff Keimbden damit stechen wollen/ C. H. Ehe weibe einen Stich zugefüget/davon sie wenig Tage hernach verstorben. Da nun NN. auff seinem gethanen Bekantnis vor Gerichte freywillig verharren / oder des sonst wie recht überwiesen würde / so möchte er wegen solcher begangenen und bekanten Entleibung / seines dawider gethanen

nen Fürwenders ungeachtet / in dem er fürgeben / daß er es
nicht gerne gethan / sondern obgenanten Rembden stechen
wollen / weil er auch hierdurch einen Todtschlag begangen/
wiederumb mit dem Schwerdte vom Leben zum Tode ge-
strafft werden. *V. X. W.* Aliter se res habet, quando
licitum est quendam occidere, & erratur, quod fieri
potest in acie, tunc enim præsumtio militat pro occi-
dente. Potest etiam præsumtio esse contra occisorem,
si occisus signum amici gestaverit, nisi illo tempore
factum sit, ubi signum vel non videri vel ob strepitum
tumultus non audiri potuit. Recenset Dn. Eichel. e-
jusmodi militare singulare, quod apud Castellam conti-
git. Ubi miles Caesarianus stans in vigiliis vigiliarum
summum Praefectum den General-Wachmeister seinen
Herrn / weil Er das Wort nicht hat von sich geben wollen/
credens esse hostem, occidit. Hoc sanè in casu non
statim innocentia occidentis apparet. Potest enim u-
nica facti circumstantia vel dolum vel culpam quan-
dam producere. Probè ergò præprimis in Criminali-
bus dolus & gradus culpæ investigandi sunt. Prout
namque est scientia & ignorantia delicti, ita se habet poe-
na. Hos gradus verò invenire non minima est pru-
dentia. Hinc Judicibus incumbit, ut Collegia Cro-
rum adeant tuansmittendo acta & super hæc consilia eo-
rum perendo. Sic videre est, quomodo jam poena diste-
tur gravior, jam remissior, jam nulla. Ratio jam data
ex causa doli & gradibus culpæ præstò est. Dolus enim
culpaque poenas distinguunt, quod ex eo patet, quan-
do in puncto homicidii lata culpa dolo non æ-
quiparatur. *l. in L. Cornel. Ubi glos. Bartol. Hippol.*
de Marfil. ff. ad l. Cornel. de Sic. Alciat. in l. magna
n. 3. ff. de V. S. Et in aliis delictis quoque, in quibus
COR-

corporis poena locum sibi vindicat, lata culpa minime sufficit ad imponendam poenam ordinariam. Bartol. in l. quod Nerva num. 20. ff. de pos. & in L. Cornel. ubi Hippol. de Marsil. ff. ad L. Cornel. de Sic. Salyc. in l. 1. n. 6. C. eod. tit. Angel. de malef. in verb. scienter & dolose n. 1. & 4. Dec. in l. de action. n. 19. de in lit. jur. Blanc. in pract. §. visis indiciis 127. Multo minus levis & levissima. Quibus modis autem gradus illi sint querendi, dictu est difficile. In genere hoc colligendum est ex diligentia, cui si tu studuisses, ignorantiam potuisses evitare. Si saltem mediante levi diligentia ignorantiam effugere potuisses, tunc pro crasso ignorante haberis. Si factum majorem requisiverit diligentiam, tunc ignorantia est excusabilior. Si maxima opus fuerit, etiam ignorantia quam maximè excusanda venit. Si demum maxima malum impedire non potuisset, ignorantia planè excusatur. Dn. Eichel. sep. cit. loc. ad ff. Cels. Barg. xv. de dolo lib. 5. cap. 2. n. 47. seqq. Semper igitur circa materiam actionis consideratio jam præmissa sic est instituenda.

XII. Porrò & aliunde delictorum poenæ intendi minui vè possunt, & primo respectu objecti, quod delinquendo violatur, atrocius quiddam est, quo id est perfectius ac nobilius, quod per illud destruitur. Quo enim melius est, quod evertitur, eò pejus est, quod evertit. Est autem melius quod perfectius est. Hinc plus iniusti committit occidens partum vivum, quam nondum adhuc viventem. Inest enim illi perfectius bonum nim. anima, quæ demum embryoni ad certum statum provento immediate à Deo infunditur. Quæ sententia Excell. Zeisoldi nostri, aliorumque saniorum Philosophorum haut dubiè verior illa, quæ nescio quem

quem traducem commiscitur. Cui proinde & plerique
Jcti accedunt. Paul. Vivius. *decif. Neapol. 82.* Jo. Har-
precht. *ad S. item Lex Corn. num. 21. & seqq. inst. de publ.*
jud. Paul. Zacch. quest. medicolegal. lib. 1. tit. 2. qu. 10. Inde
etiam poena, quæ applicatur, rigorosior ejus est quæ vi-
vum partum perimit, quàm quæ nondum viventem
tollit. Vid. in confirm. meæ positionis Constit. Elect.
Div. Aug. 4. *part. 4.* Wenn vorsechtlich durch Getränke etc.
Cui Dn. Carpz. *d. part. dict. Constit. defn. 4.* sic præjudi-
cium addit: Hat Inquisition bekant / daß sie wohl gefüh-
let / daß eine lebendige Leibes-Frucht bey ihr vorhanden / und
nichts desto weniger sich im Grase hin und wieder gewelzlet /
auch den Leib mit beyden Händen zusammen getruet / und
geknippen / daß das Kind des Todes davon seyn müssen etc.
So wird sie nach Gelegenheit disfalls mit dem Schwerdte
von Leben zum Todte billich gestrafft und hingerichtet. W.
X. H. H. H. *in sum. x. de homi. id. n. 1. §. 1. post med.*
vers. in hoc etiam casu. Jodoc. Damhoud. *in prax. rer.*
Crim. cap. 74. n. 12. Prosp. Farin. *part. 5. oper. Crim. qu. 122.*
n. 144. Alber. Gentil. *ad l. 1. C. de malef. & mathem.*

XIII. Est & injustior is, qui lædit quoddam di-
gnius, quàm qui vilius offendit. v. g. Magistratui infe-
rens injuriam magis peccat, quàm vili homini hæc
inferens. Propterea etiam ejusmodi delinquentis gra-
viori afficitur poenâ *l. prator edixit 7. §. 8. ff. de injur.*
Jacob. Menoch. *de arbit. jud. quest. cent. 3. cas. 203. n. 5.*
add. Constit. D. Aug. 43. *part. 4.* Wenn jemand in Form etc.
de cujus Constit. declaratione legas Dn. Carpzov.
Prax. Crim. p. 2. qu. 100. n. 5. & seqq. Conf. & Matth. Ber-
lich. *part. 5. conclus. 66.*

XIV. Huc spectat etiam illud, quod is maior deli-
ctum committat, qui hos offendit, quibus defensionem

D

de

debet. Nam injustissimum est lædere hos, quibus tamen ex naturali misericordia auxilio obligati sumus. Quales personæ sunt: Senes, foemina, ægroti, pauperes mendicantes, infantes. Hinc fluit etiam, quod asperior pœna lædentes hos expectet.

XV. Denique superaddendo adjicimus: Eò injustiorem quemq; esse, quò majoris æstimationis est objectum, quod tollitur; Imò illum injustissimum esse, qui destruit quiddam nullam ob suam bonitatem æstimationem recipiens. Nam quo majoris æstimationis est objectum, quod remouetur, eò majus inde oritur injurium, & per consequentiam etiam injustum majorem requirit pœnam, maximam autem si objectum nullam æstimationem ob insignem bonitatem recipit. &c. quæ omnia latissimè per plurima Ddum testimonia extendi possent, si temporis ratio id pateretur.

XVI. Quin potius viso objecto actionis per se jam & secundo quantitatem ejus ac qualitatem breviter respiciamus, quarum momenta non parum quoque conferunt ad augmentum vel deminutionem delictorum. Quantitas namque discernit furem ab abigeo. Surripens enim suam ut fur coercetur, sed gregem ut abigens. *l. 16. §. 7. ff. de pœn.* Hinc quantitas etiam suadet, qualis pœna adhibenda sit. Nam cum abigeatus, prout jur. Civ. sumitur, gravius crimen sit, quàm furtum simplex, etiam gravior pœna locum habet. Hoc etiam in crimine abigeatus ratione qualitatis præbet rationem augendæ pœnæ, quod furtum simplex committatur etiam sine singulari artificio, abigei verò jur. civ. illi sint, qui abigendi studium quasi artem exercent, equos de gregibus & boves de armentis abducentes. Matth. Wesenb. *in parat. ad ff. de abig. n. 1.*
Hen-

Henric. Boc. *tract. de furt. cap. 2. n. 167. & seqq.* Dn. Car-
pzo. *in pract. Crim. p. 2. q. 86. n. 29.* quod autem crimen
ab arte aliqua provenit fædius est tanquam à firmiori
habitu & majori calliditate proveniens vid. Excell. Dn.
à Feld. *in Elem. p. m. 92.* Qua de causa etiam cum jur.
Rom. furtum esset delictum privatum, abigeatus tan-
quam crimen extraordinarium interdum gladio puni-
tum est, interdum in metallum ejusmodi rei damna-
ti it. in publicum vel perpetuum vel temporarium
dati sunt. Honestiore verò loco nati vel ordine mo-
ti vel relegati sunt. *l. 1. in pr. & §. quanquam ff. de abi-
geis.* Azo *in summa rubr. de abig. n. 3. vers. sed ubi fre-
quentius.* Hodie verò abigei ut alii fures infelici ar-
bore suspenduntur, quod docet subsequens præjudici-
um ex Dn. Carpzo. *pract. Crim. p. 2. q. 86. circ. finem de-
sumptum:* Hat M. L. in guten bekant und gestanden: Daß
er Friedrich von Hacken 56. Schafe / das Stücke auff einen
Thaler geachtet / von der Weide getrieben und gestohlen etc.
und der Gefangene würde auff fernern gethanen Bekantnis
vor Gerichte freywillig verharren / oder des sonst wie recht
überwiesen. So möchte er von wegen solches begangenen
und bekanten Diebstals mit dem Strange vom Leben zum
Tode gestrafft werden. *B. X. B. Conf. de moribus
Frisiorum Johan. à Sande lib. V. decis. Fris. tit. 9. desin. 9.*
Nam si servaretur gladii vel alia in jur. Civil. fundata
poena, mitius punirentur, quàm cæteri fures, quod im-
pium nostris temporibus visum fuit.

XVIII. Multum igitur efficit qualitas in delicto,
quod fufius pater ex eo factò: Si v. g. aliquis sævitia
quadam adhibita occidat, quis negaret, hunc delin-
quentem non gravius puniendum esse simplici
homicida. Nam vitium in eo majus est, qui non con-

tentus morte alicujus, crudelitatem in corpore occisi
exercet illud multis vulneribus dilaniando, membra
abscindendo, ut eo miserius corpus occisi appareat.
Huc spectant ea, quæ supra de spontanea, it. de invita
operatione, it. de doli & culpæ gradibus dicta sunt.
Referimus itidem ad hunc locum delicta vi commissa
& facta clandestina &c. (ut quæ tanquam ex vitio magis
proæretico & insidioso profecta simplex homicidium
excedere & pœnam plus quàm ordinariam mereri vi-
dentur) Hæc omnia consideratione qualitatibus à judi-
ce observanda veniunt, quia qualitas intentionem a-
gentis demonstrat. Magnif. Dn. Richter p. 1. decis. 64.
in fin. Nam si quis neget se animum occidendi ha-
buisse, sed prætendat se vel ex ignorantia, vel casu, vel
nimia irâ vel ebrietate &c. delictum commisisse, statim
ex fundamento qualitatibus præsumptio haurienda est.

XIIX. Huic intervirit etiam Qualitas signorum; Nam
in ejusmodi casu Judex, licet sit prudentissimus, animum
occidentis introspicere non potest, (quod Dei est)
potest ergo deliberatum animum ex signis æstimare,
quæ animum præmeditatum ostendunt. Signa autem
sunt verba & facta, quæ perficiuntur instrumentis. Dn.
Eichel. *in præl. ad ff. cit. loc.* Et si aliter non constet
de animo occidentis, potest præmissis ejusmodi signis,
quæ instrumentorum qualitas exhibet, Judex interdum
ad torturam devenire & super hoc facto concludere.
Carter. *præct. Crim. in tract. de homicid. & affas. §. homi-
cidii autem species post num. 89.* Sed non statim ex quo-
cunque instrumento judicium de animo occidendi faci-
endum est. Sunt enim nonnulla instrumenta, ex
quibus dictus animus facile colligi non potest, sunt ex
qui-

quibus potest. Casus, ex quibus non tam facile finis
occidentis eluceat, recenset Dn. Eichel. *in pral.*
publ. ad ff. d. rit. quorum unicum annexa ratione ejus
decidendi iisdem literis placet spatio huic mandare.
Famulus rustici, inquit, alium famulum freno percutit,
qui statim terrâ prostratus moritur. Famulus rustici
autem jurato negat, se voluisse hominem occidere,
imò se nescivisse dicit, freno hominem occidi posse,
nihilominus freno percussit. Sane, pergit, nos hæ-
simumus, an ex instrumento possit colligi animus occi-
dentis. Fundamentum autem hujus deliberationis
hoc est, an occidens levi diligentia adhibita scire po-
tuerit, hominem illo instrumento occidi posse, si hoc,
pœnâ ordinariâ est afficiendus. Insolitum tamen est,
& rarò casus datur, quod freno homo occisus sit.
Accedebat tum famuli ignorantia & rusticitas. It. A-
tas minorennis, accedebat quoque, quòd illi homines
inter se joculari soliti fuerint, & tunc quoque jocosus
verberibus se invicem exceperint, qui tamen jocus est
satis crassus. Nos credebamus, concludit, ex illo in-
strumento animum occidentis non posse colligi, & per
consequens nec præresin, adeoque à pœnâ illum ordi-
nariâ absolvimus.

XIX. Ad hujus normam & nos decidamus ca-
sum. Fingamus: Titium à Mavio occisum esse bacu-
lo. Primo intuitu ex percussione baculi factâ animus
occidendi non præsumitur. Bart. *in l. 1. §. divus in fin.*
ad L. Cornel. de sic. Angel. n. 2. vers. qui ergo cum baculo.
Marfil. n. 16. & n. 23. Felin. in cap. signifi. 2. n. 11. de ho-
micid. Sed contrarium videtur asseri posse, si percus-
sio iterata, it. in caput illata fuerit, quia tunc in percus-
sione

sione animus occidendi præsumitur. Jo. de Anan.
in cap. sicut dignum extr. de homicid. Nam percussio
facta in periculosa corporis parte, ubi etiam levi in-
strumento nocere possumus vitæ humanæ, præser-
tim si persona occisa sit imbecilliorum virium, qua-
les habent infantes &c. & persona occidens sit magni
roboris, accusat occisorem. Pugnare verò pro occi-
dente hoc videtur, si occisor arma ad occiden-
dum aptiora, ut ensen, pugionem &c. habuerit, &
tamen minus, aptioribus baculo scilicet, usus sit. Hoc
in casu dicerem præsumtionem contra occidentem
non valere. Vid. Ludov. Gilhauf. *arbitr. Judic. Crim. Tit.
de homicid. n. 46.*

XX. Apparet nunc, quam ardua res sit in dubiis
casibus sententiam ferre. Et fatius sanè est in ejusmo-
di singularibus nocentem absolvere, quàm innocen-
tem condemnare. Nocens enim pœnâ propterea na-
turali non eximitur. Natura namque ipsa vitiosos co-
ercet, dum his mala conscientia angores & cruciatus
creat, quales cruciatus Tyranni experiri solent nemi-
nem quamvis inter homines se superiorem agnoscentē
tes vid. Tac. *VI. Annal. 6.*

XXI. Superius diximus, dari & instrumenta, ex
quibus animus occidendi facilè colligi possit, quale
est telum, qua voce propriè omne id continetur, quo
procul præliamur, opponiturque armis, autore Nic.
Peretto *ad Martial. Epigram. 10. p. 688.* Virgilius tamen
& pro gladio telum dixit; Atque hoc sensu positum vi-
detur in antiquis LL. XII. Tab. quæ ex gestatione reli-
quæ præsumtionem contra furem inducunt. vid. Barnab.
Briss. *lib. 18. de V. S.* Hug. Grot. *lib. 2. de J. B. & P. c. 1. n.*
12. Jacob. Godofr. *in probat. ad Tab. II. L. XII. Tab. Dn.*
D. Ta.

D. Tabor. *in Armam. Iust. cap. 5. th. 1.* Pertinent ergò huc gladius, pugio, bombardam, ferrum ponderosum &c. quas armorum species, quibus homo interfici potest, singulariter quàm optimè explicat Carrer. *in pract. in 3. tract. de homicida & assass. §. homicidii autem species: n. 8. Bl. in pract. §. iis sic pramissis n. 60. fol. 226. Jo. de Amic. conf. 23. n. 13. Jason. de indiciis & tort. tract. 3. c. 8. n. 1. & seqq. Conrad. rub. de homicid. post nu. 7. fol. 327. Boff. in tit. de homicid. n. 37. Plach. in epit. de lib. lib. 1. cap. 10. post n. 6. vers. hæc verò imperfectio & num. 8. vers. quâ ratione. David Mæv. ad jus Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 1. n. 47.* Nos concludimus; quodcunque instrumentum sic est qualificatum, ut plurimum homo interfici possit, Germ. eine tödtliche Werd-Wehre. (vid. Nic. Reusn. lib. 2. dec. 21.) ex eo instrumento animus interfectoris præmeditatus colligi potest. vid. elegantissimum consilium Dn. Taboris, quod extat *d. cap. 5. qu. 3. n. 3.* add. Jo. Ricc. *p. 1. decis. 173. n. 3. seqq.* quare quem non latet, instrumentum, quo utitur, esse tale, quo homo è medio tolli possit, & percutit, ille scientiâ & voluntate ductus agit. Novit enim hominem lethaliter vulneratum iri, & vult etiam eum lethaliter vulnerare. Adeoque actio hæc est spontanea Dn. Eichel. *d. l.* secus est si ignoret instrumentum, quod manibus tenet, sic esse comparatum. v. g. si motus irâ arripere bombardam, eaque verberaret adversarium. Illa verò in ipso actu verberationis exploditur, explosione peracta homo occiditur. Hæc autem ignorantia ab occidente vel per testes vel per torturam probanda venit.

XXII. Suadet & ætatis ratio, ut explicem quem effectum in causa pœnarum irrogandarum habeat.

beat. Nosse autem ad hoc oportet, quod alia ætas sit
florescens, alia ingravescens. Florescentem Dd. ab
invicem rursus distinguentes in eo fermè omnes con-
veniunt, quod triplici ætate constet, infantia, im-
pubertate & minorennitate. Infantiam asserunt fi-
niri completo anno septimo. Carpz. *pract. crim. p. 3.*
q. 143. n. 6. Jacob. Menoch. *de arbit. iud. quest. lib.*
2. cas. 57. n. 2. & 7. l. si infanti C. de jur. delib.
Et si homo in his annis constitutus est, penitus
cessat poena *l. illud relatum in princip. ff. de injur.* Prosp.
Farin. *in prax. Crim. p. 3. de pæn. temp. qu. 92. n. 46.* Petr.
à Plach. *in epit. delict. cap. 32. n. 1. & 2.* Nam in infan-
tibus nullum iudicium de bono & malo deprehenditur
nec facultas eligendi media quicquam virium appeti-
tui eorum addit. Dn. Feld. *in Elem. p. 3. cap. 3. memb.*
2. artic. 3. Si verò, quod tamen rarò accidit, aliqua
malitia & doli capacitas appareat, dubium non est,
quin in carcere modica castigatio adhiberi possit. Id
quod Consultissimo Dn. Bechman. Patrono & Promo-
tori meo colendo non displicet, qui *in pral. publ.*
ad Schnob. disp. 3. thes. 21. verb. atrociter hoc idem
afferit. add. Carpz. *d. part. d. qu. n. 19. & 20.* Huc
facit, quod Ælianus *lib. omnigenæ historie s. cap. 16.* de
puero quodam tradit, qui cum apud Athenienses ob-
surreptionem aureæ laminæ, quæ ex Elianæ coronâ de-
ciderat, in iudicium deduceretur, Judices autem cum
crepundia, talos & laminam auream proponebant pu-
ero, is iterum aurum apprehendebat, ideoque ad sacri-
legii poenam ab his damnatus est. add. Tiraqu. *tr. de*
pæn. temp. aut remitt. n. fin. dubio procul moti sunt hac
ratione: quod in puero callidus animus apparuerit.
XXIII. Infantibus succedunt impuberes. Ha-
ben-

bentur autem pro impuberibus masculi, qui nondum
annum decimum quartum, fœminæ verò quæ nondum
duodecimum complevère. *pr. instit. quib. mod. tut.
finit. cap. 14. x. de delict. puer.* Notat in *pral.* Dn. D.
Beyman *d. loc.* quod in pœnalibus hodiè puella ante
annum decimum quartum non habeatur pro pubere.
Et, dum utrique hos annos nondum compleverunt,
regulariter mortis pœnam propter delicta non patiun-
tur *l. auxilium. §. in delictis & ibi Dd. ff. de minorib. & l.
si ex caus. §. nunc in minoribus videndum & ibi gloss. &
Barrol. eod. tit.* Nam quamvis pubertati proximi sint,
& deprehendatur intellectus aliquid operari, ut quid
bonum, quid vœ malum sit ab aliis doceri queant, hic ta-
men admodum adhuc debilis est & facultas inquiren-
di media ducentia ad propositum etiam parum adhuc
apparet. Hinc pro vitiosis hominibus haberi neque-
unt. Attamen non arbitrariâ pœnâ liberantur,
quæ pro ratione circumstantiarum variat, testante
hoc eodem Dn. D. Beyman *d. loc.* Nonnunquam ta-
men contingit, ut, licet nonnulli sciant prohibitum
esse illud, quod peragere tentant, nolint tamen absti-
nere, sed nihilominus omnes dehortationes spernen-
tes refractariè resistant, & ad qualibet media inveni-
enda, quibus malum, quod appetunt, obtineant, nimis
callidi deprehendantur. Hi sanè non immeritò ob
rationem, quod malitia ætatem suppleat, pœnâ ultimi
supplicii afficiuntur. *vid. Dn. Beyman d. loco.* Solet
tamen plerumque pœna mortis, si rigorosior est, à
Principibus in benigniorem immutari; Sic puero ad-
huc impuberi satis tamen callido mens. Mart. 1619.
Scabini Lips. distarunt pœnam ignis ordinariam adje-
cta clausula, nisi Etc&. Sax. velit ob ætatem tenellam
E hunc

hunc poena ordinaria absolvere, & sic gladio plectere-
tur hocq; factò cadaver combureretur, test. d. Dn. Besh-
man *dict. loco*. Quæ gratia Principalis etiam ad Minores
(quæ regulariter alias poenæ mortis ordinariæ subji-
cuntur) interdum extenditur ita sc. ut non solum in crimi-
nibus atrocissimis, sed & in aliis delictis, veluti homi-
cidio, furto &c. poena mortis ordinaria reis remittatur
substituta flagitatione aut relegatione. Dn. Carpz. p. 77
qu. 143. n. 87. 88. *ibi*: So möchte inquisit wegen solcher be-
gangenen und bekanten Entleibung/ wosfern man ihm in An-
sehung seines minderjährigen Alters nicht Gnade erzeigen
wolte/ mit dem Schwerdte vom Leben zu Tode gestraffet wer-
den. Subjicit, quod remissâ mortis ordinariâ huic reo
relegatio unâ cum solutione Wergeldi & expensarum
ment. Jul. ejusd. anni à Scabinis dictata sit. *sub tit. in 1b*
XXIV. Ob ingravescentem ætatem, qualis est se-
nectus, mitius puniendos esse senes Dd. communiter
statuunt Piraqu. d. tract. de poen. temp. aut remitt. Petr.
Theodor. in coll. crim. disput. 10. th. 4. lit. E. Andr. Gail.
lib. 2. observ. 110. n. 34. Bertaz. tom. 2. conf. crim. 70. num.
37. Franc. Caldas in reper. l. si curatorem verb. vel ad-
versarij dolo n. 54. C. de in integr. restit. quam tamen
doctrinam Doctorum amplecti Dn. Carpzov. abhorret
inquiens: quod senectus neminem regulariter ab or-
dinariâ poenâ excuset, ob rationem quod: leges hos-
poenis non eximant ordinariis. Propterea nõ esse dispen-
sandum cum his super poena delicti probat per l. dispen-
santis 10. C. de repud. Jason. in l. illam 10. n. 8. de coll. Jacob.
Schulz. in addit. ad Modest. Piff. quest. 126. nu. 169.
Additæ sunt præter jam datam rationē adhuc dux. p. 3. q.
141. n. 20. quartū prima est, quod ut plurimū senes septua-
ginta vel plurimum annorum sint robusti sapientes &
per-

perspicaces; alteram deducit ex hoc legum fonte,
quod donare & testamentum facere possint. per *l. se-*
nectus 16. ibi: senectus ad donationem faciendam non
est impedimento *C. de donat. & l. senium 3.* ibi: Senium
quidem ætatis vel ægritudinem corporis sinceritatem
mentis tenentibus testamenti factionem certum est
non auferre. *C. qui test. facere possunt.* Quod si ergo,
superaddit, ex contractu teneantur, eaque, quæ juris
publici sunt, qualis est factio testamenti *l. 3. ff. qui test.*
fac. poss. perficere queant, cur non etiam ex delicto
suo tenerentur non certè video, quum non minus
discretio ac prudentia in contractibus & testamenti fa-
ctione requiratur, quam malitia & dolus in delictis re-
prehendatur. Et sic Magistratui Islebiciensi 1635. mens.
Julio Scabini Lipsiensis respondere: So möchte die ge-
fangene C. M. solches ihres begangenen und bekanten Dieb-
stahls wegen / mißgesehen / daß sie ein Weib von 73. Jahren
nach Schärffe der Rechte mit dem Strange vom Leben zum
Tode gerichtet und gestrafft werden. V. N. W. Secus
verò est, (cui contingenti & Dn. Carpz. non contradi-
cit) si sensu & intellectus ratione destituti repuerescere
incipiant, & quasi iterum in pueritiam revertantur. Ti-
raqu. *in d. tr. conf. s. n. 4.* ita scilicet, ut se nescire dica-
tur: de quibus Euripides:

Vestram senectam video mentis indigam.

Et Virgil. *lib. 12. Aeneid.*

Damni miserere senecta.

Hi namque si delinquant ex mentis alienatione potius
quam dolo peccare videntur, ideoque pœnâ ordina-
riâ liberantur. Gloss. *in l. senectus C. de donat.* Bald. *in*
l. que ergo pœna gravior n. 10. ff. de pœn. add. Dn. Carpz.
d. l. n. 34.

XXV. Relictâ ætatis consideratione jam Sexus
meditatio huic vicina esto: Primò omnium autem
sciendum, quod hæc constituat mares & foeminas. Et
primo intuitu apparet mitius cum foeminis in poenis
distandis agendum esse *l. sacrilegii poenam in pr. ff. ad
L. Jul. pecul. & l. quisquis §. ad filias. C. ad L. Jul. Maj.
add. senr. Virg. in lib. 2. Aeneidos sic extantem:*

Nullum memorabile nomen

Fœminea in poena est.

Quoniam videlicet minus habent rationis, quàm ma-
res. Et tantò graviùs viros esse puniendos, quanto
magis usu rationis sunt excellentiores. Hac namque
mediante viriliùs vitiorum incitamenti resistere que-
unt. Tiraqu. *d. rr. caus. 9.* Hinc puto proficisci: quod
Justinianus *Nov. 134. cap. 10.* propter adulterium com-
missum diversam pro sexus diversitate constituit
poenam. Nam adultero poenam gladii infligi *l. 30. §.
1. C. ad L. Jul. de adult.* adulteram virgis cædi & in mo-
nasterium detrudi, sique maritus intra biennii spatium
eam recipere reculet, vel, antequam repeteret, moria-
tur accepto habitu monasteriali ad vitæ tempus deti-
neri iussit. Et hanc poenam, prout hæc à Justiniano
fancita est, Constitutio etiam Carol. approbavit *vid. art.
120.* cum hoc tamen additamento, ut foemina adulte-
ræ loco retentionis in monasterio dictetur fustigatio.
Causam, cur mulieres mitiorem in hoc delicto pati-
antur poenam, præter paulo antè datam producere
non valeo. Hæc non est: quod detrusâ in monaste-
rium castitatem addiscat, & ad meliorem frugem re-
deat. Nam & sic adulter posset ad saniozem mentem
pervenire. Nisi hæc sit, quod foemina minus injusta
ratione liberorum in alterius familiam translatorum
dici

dici possit; Hæc enim in partu & post partum matris
curam effugere non potest. At quod maritus adul-
ter ipse facere debuisset, hoc ipsum callidè & malitio-
sè in alterum transfert. Et præter hanc rationem nul-
la videtur sufficiens esse. Nam in pudicitia hæc non
fundata est, quia ratione hujus graviori poenâ plecten-
da foemina videntur quàm mares, utpote cum pudic-
itia sit propria earum virtus. Et hæc ratio fortasse
movit D. Maur. Elect. quod in Constit. quadam, tit. von
Straffe des Ehebruchs/ quam 1543. D. Aug. confirmavit,
foeminis itidem poenam capitalem dictaverit. Quæ
sanctio & sacris literis est consentanea *Levit. 20. v. 10.*
Lev. 22. v. 22.

XXVI. Videamus porrò, quam vim Locus in e-
ruenda facti poenâ tam augenda, quàm minuenda ha-
beat. Locus ubi delicta committuntur, ut cuius ob-
vium est, vel est divini vel humani juris. Locus di-
vinus est, qui Deo pro excolendo ejus honore est
consecratus. Et qui ibi delinquit, huic sanè extrema
malitia adhæret. Hinc gravissima supplicia in sacri-
legos statui solent, ob rationem, quod eo in loco, ubi
Deus colitur, facere furta ausi sint, ex quo hoc crimen
suum turpitudinem habet. *l. aut facta 10. §. locus facit*
ff. de penis l. sacrilegi 9. §. 1. ff. ad L. Jul. Pec. Bocer. 27.
de furt. c. 1. Et parum ad rem facit, an res furtiva sit
magnæ vel modicæ æstimationis, an delictum sit cum
effractione violenta vel sine ea commissum &c. Fate-
mur quidem lubentissimè poenam sacrilegii ex Const.
Carol. & de jur. Civ. esse arbitrariam, pro ratione ra-
men circumstantiarum prohibitum non est, quin poe-
na atrocissima adhibeatur, testis loco stat *Ulp. l. 6. ff. ad*
L. Jul.

L. Jul. pec. Ubi dicit: Se scire multos Judices ad bestias damnasse sacrilegos. Et ex *Const. Carol. artic. 172.* ad hanc poenam proceditur, ut sc. vivi comburantur, eo tamen in casu, si hierothecam sive ædiculam aut monfrantiam (uti dicunt) in qua panis reconditur, furati sint. Si verò res alias præter has surripiant, mitior his imponatur poena, quæ interdum carceris custodiam vel relegationem comprehendit. *vid. d. Const. art. 157. 158. Ord. Crim.* At in foro Saxonico aliter receptum est, adempto enim Judicij arbitrio, hæc sacrilegis constituta est poena, ut eorum membra rota contundantur. *Landrecht lib. 2. art. 17.* ubi: *Alle Mörder und die den Pflug berauben und Mühlen und Kirchen oder Kirch-Höfse etc. die soll man alle radebrechen.* add. *Matth. Col. P. 1. decis. 152. n. 2. Nicol. Reusa. lib. 1. decis. 16. n. 6.* Hocque etiam usus & observantia approbavere, ut ex resp. Darum fusus patet, quorum hoc addo: *Hat G. R. in guten bekant und ausgesagt / daß er neben seinen Gesellen die Kirche zu Massen beraubet etc. da nun der Gefangene auff seinen gethanen Bekantnis vor Gericht freiwillig verharren / oder dessen sonsten / wie recht / überwiefen würde / So möchte er von wegen solcher begangenen und bekanten Kirchen-Beraubung mit dem Rade vom Leben zum Tode gestrafft werden.* *B. K. W. Dn. Carpzov. in pract. Crim. p. 2. qu. 89. n. 21.*

XXVII. *Locus verò profanus est vel publici vel privati juris. Qui privati juris est, vel est proprius occisi vel alterius. Et (ut rectius Doctoribus visum est) aggravatur delictum: si quis in suis ædibus trucidetur. Nam qui eo in loco necat, ubi homini plus securitatis debetur, plus injusti committit, quam alibi.* At

At plus securitatis debetur cuilibet in propria domo,
quia domus cuius tutissimum receptaculum esse de-
bet *l. plerique ff. de in jus voc.* Imò domo cuius, test.
M. Cicer. in *eleg. Orat. pro domo sua* nil sanctius, nil
omni religione munitius est. Notetur hìc, quod
per domum accipienda sit non proprietas domus, sed
domicilium, quare sive in propria domo quis habi-
tet, sive in conducta, sive hospitio receptus, domus
ejus intelligitur. *l. Lex Cornel. §. domum. ff. de aleator.*
add. l. §. in fin. l. 12. ff. de adult. l. 17. §. domum d. tit. de
aleator. Quapropter cum præter mortem illatam
per ejusmodi delictum etiam læsa sit securitas dome-
stica, perpetrantem hoc ipsum pœnam rigoro-
siorē pati oportet. Solentque hodiè rei non so-
lum ad gladium, sed etiam ut cadavera ipsorum ro-
tæ imponantur condemnari. Sed limitatione opus
est hâc, pœnam jam recitatam non dictari, nisi quis
animo occidendi domum introiverit. Si enim alium
finem sibi propositum habuerit, eoque ducto domum
introiverit, aliquandoque ibi commoratus irâque ac-
census occiderit pro simplici homicida reputatur.
Nam tunc læsa securitas non per se, sed per accidens
est. Nic. Reusn. *lib. 1. decis. 16. n. 30.* vid. Carpz. *p. 1. prax.*
Crim. quest. 40. n. 11. seqq.

XXIIX. Publico loco annumeratur via publi-
ca & alius quidam locus privilegiatus. Et qui in via
publica aut loco quodam privilegiato (qualis lo-
cus est e. gr. Palatium Principis, Curia &c.) quid-
am alterum statuit, pejus delictum committit, quàm
in privato. Nam locus publicus publicam salu-
tem & securitatem promittit cuius. Locus etiam
pri-

privilegiatus nihil aliud est, quàm is, quo cuique præ
cæteris locis debetur securitas. Hæc læsâ redditur
injustum majus. Hinc in loco privilegiato vulnerans
quendam plerumque amputatione manus & ratione
circumstantiarum insimul relegatione punitur. Nam
si atrocitatem pœnæ augeat locus *ex l. aut facta 16. §.*
4. ff. de pœn. Quis non fatebitur severius hunc puni-
endum esse, qui in domo Principis, Curia aut alio loco
publico peccat. Vid. Dan. Moller. *ad Const. Elect. D. Aug.*
p. 4. Const. 43. in pr. Cum enim, uti ex Cic. dictum, nil
sanctius sit, quàm domus uniuscujusque civium, quis
ibit inficias, longè sanctiorem esse domum Principis
seu palatium Civitatis. Carpz. *d. l. n. 30. seqq.* Du-
bium ergò prorsus non est, quin violatoribus ejus-
modi pœna severior irrogari possit. At si quis vulne-
troverit, quid juris? Nonne ille causa per accidens
læsâ securitatis est? Respondemus incogitantiam,
quam forte præterdit eaq; veniam consequi cogitat, ar-
guere in ipso nequissimum iracundiæ vitium. Dum e-
nim deliquit eo in loco, qui delinquentibus terrorem
incutere debebat, signum præbet extremi iracundiæ.
Non nefas ergò esse puto in eum ordinariè animad-
vertendum esse.

XXIX. Et ut paucissimis etiam hæc Tempus attingamus,
dicimus: Hunc itidem gravius delinquere, qui
die festo divinis usibus vel honori Principis vel ipsius
occisi gaudiis destinato lædere aut occidere sibi pro-
posuit. Nam hisce diebus præprimis Deo debe-
mus pietatem, Principi reverentiam, læso occiso
quietem non interruptam. Fingamus: Titium nu-
ptias

ptias suas celebrantem eo die, quo his frui gaudet, inju-
ria quadam afficit à Mœvio. Hoc malum sanè injustius
videtur esse, quod Mœvius infert, propterea, quia id Ti-
tius hoc tempore magis fugit. Eodem pacto multo-
rum populorum legibus gravior pœna constituta est in
fures nocturnos, quam diurnos: sic in antiqua lege Bur-
gundorum, *Addit. prim. tit. 16. c. 1.* Quicumque in vi-
neam alienam intrare præsumserit de die furti causa, in-
ferat illi, cujus vinca est, solidos tres & multæ nomine
solidos tres. Certè si de nocte hoc præsumserit facere &
percutsus fuerit ita, ut moriatur, is cujus vinca est, nullam
calumniam patiatur. Et LL. qq. XII. Tab. furem no-
cturnum impunè quoquomodo permittebant occidi.
vid. Cl. Boecler. comment. ad H. Grot. lib. 11. cap. 1. p. 19. seqq.

XXX. Eventum ultimò perstringamus, quem
si iudex in determinandis pœnis sepositis cæteris circum-
stantiis attendat, nihil iniquius esse pro certo statuo.
Nam sic plerumq; non causa meritum sed casus infortu-
nii spectaretur juxta distichon illud Ovidianum *in epist.*
Philidæ ad Demophoontem.

Exitus acta probat, carent successibus opes, aqua bono

Quisquis ab eventu facta notanda probat.

Spectandus quidem ille est *per l. aut facta §. evento ff.*
de pœn. l. si rem non novam C. de jud. Tiraqv. sr. de caus. temp.
pœn. caus. 52. Sed debet accedere voluntas delinquentis *l.*
§. divus ff. ad. L. Cornel. de sicar. Hinc Alberic. *in ult. part.*
statut. qu. 478. alias qu. 78. dicit *per l. de ferozem §. in bello*
ff. de re milit. quod, qui facit aliquid prohibitum, puni-
endus sit, quantumvis bonus effectus secutus sit. *add. l.*
ult. C. de negot. gest. it. l. si quis servum §. si puerum ff. ad
L. Aqu. Et statim ac de voluntate ad actum prohibitum

F

ten-

tendente, licet ille actus non consummatus sit, constat,
statim quædam refurgit poena. Quod ipsum ex poena co-
natus in stupro violento redditur perspicuum. Ex co-
nato enim delinquenti Ordinatur. Carol. art. 119. verb. So
sich aber einer solches Mißhandels etc. fustigationem cum
perpetua relegatione dicitur, è contrario vero stuprum
perfectè committentibus poena raptibus propria in-
dicatur, quæ est poena gladii vid. Landrecht libr. 2. artic. 13.
Const. Elect. p. 4. Const. 31. add. Constit. Carol. artic. 19. ad-
dit Dn. à Felde rationem, inquit: Et rectè jus Saxoni-
cum statuit poenam gladii, si enim raptor, qui vi aufert
res nonnullas mobiles adhibita vi & terrore hostili, feri-
tur gladio, quâto magis, qui id, quod honestis foeminis
carissimum est & in æstimabile, vi aufert? pergit, quamvis
hoc fateri cogar, Legislatores non æque ad terrorem
incussum, velut in rapina, respexisse, quam ad ablatio-
nem pudiciæ, neque enim talis terror hoc in casu in-
cussus dici potest, qualis in rapinâ. Sed hic subâsto, non
quod pleraque pro argumenti dignitate ac amplitudine
executus sim, siquidem jam sentio, quam minimum sit,
quod scripsi, si cum omissis comparo, verùm quod
in re insuperabili propediem, quàm
serius abstinere præstet.

CLARISSIMO
DN. JOHANNI CHRISTOPHO.
RO Krügelstein/ J. U. DOCTORANDO
Fautori & Commensali suo hono-
ratissimo.

DUm KRÜGELSTEINI Tibi confert Phœbus honoris
Insignem laudem, quam nec longinqua vctustas
Scindet nec Borac flatus, vel frigora Cauri,
Dumque Tuam Frontem seruo Polyhymnia cingit
Fautorum turba ridente, fremente Theone
Eximios mea Musa Tibi gratatur honores,
Utque brevi capiant magna incrementa precatur
Sigismundus Peilick, J. U. D. & Cur.
Prov. Sax. Adv. Ordin.

Madrigal.

WAs ich vorlängst/ mein Hochgeehrter Freund/
Zu Ehren dir mit schlechtem Kiel geschrieben
Das trifft iht ein/
Dein rühmliches Belieben/
Vermehret deiner Tugendsthein/
Wett du dich wieder laßt in Themis Tempel hören/
Drümb wünsch' ich herzlich Glück zu solchen hohen
Ehren/
Wer sich von Jugend auff/wie du/den Musen hat er-
geben/
Dem folget Ehr und Ruhm in seinem ganzen Leben.
Aus verbindener Freundschaft Pflicht setz dieses
wenige dem Hn. Doctoranden seinem brüder-
lichen Freunde zu Ehren
Joachim Elias Ottho/ B. S. A. P.
Cri.

627.
Crimina cum tractas, iusto afficienda dolore,
Jure capis laudes, eximiumque decus.

*Ita Nobilissimo atque Clarissimo Viro, Amico meo
honorando, memoriam sui benivolam
serio commendat*

Johann-Heinrich Sigling/ LL. Cult.

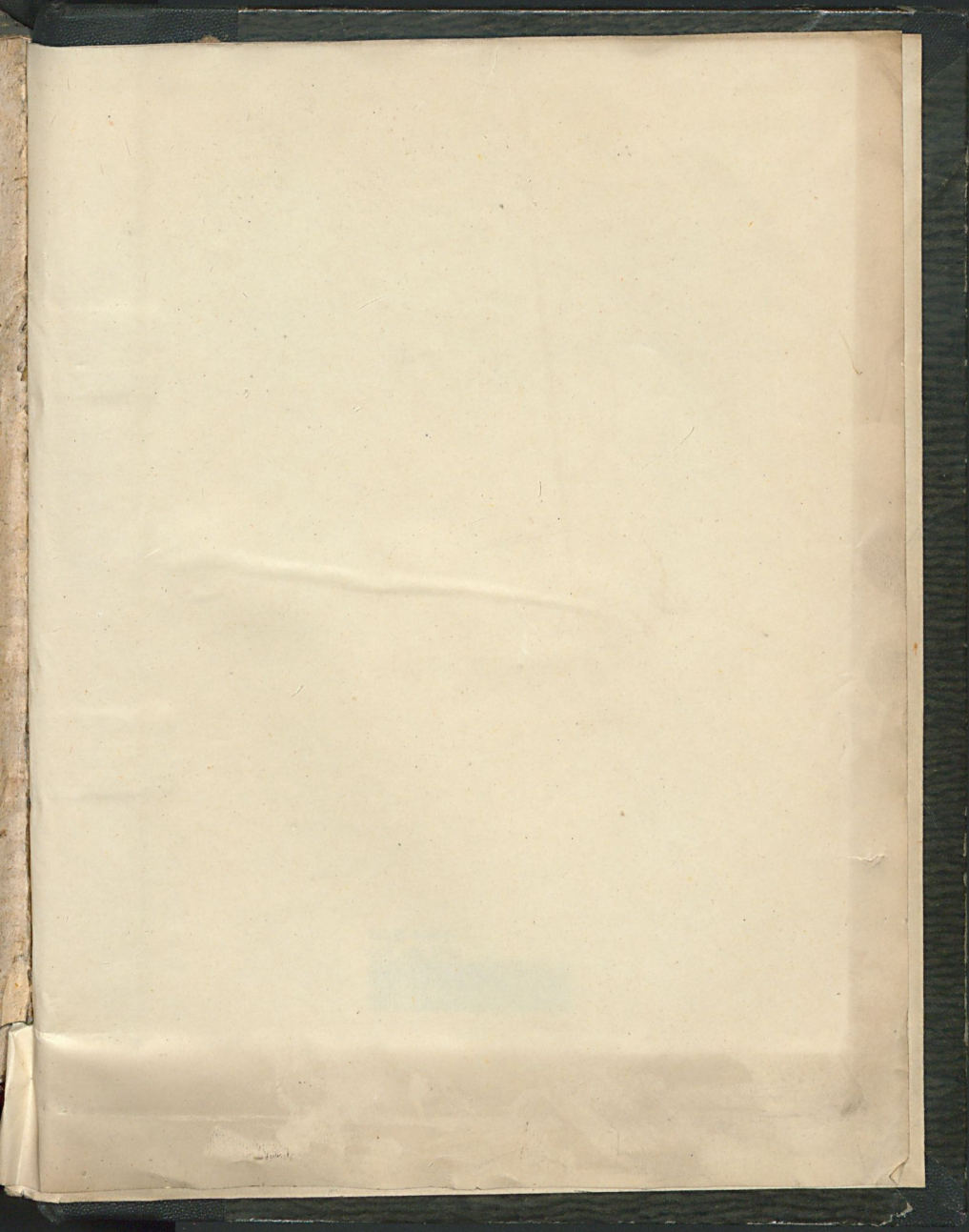
SIC KRÜGELSTEINI, cordis pars altera nostri,
Post varios casus, post tot discrimina rerum,
Lætitia mirâ suffusus, rite reportas
Præmia virtutis, nullis venalia gemmis,
Quas Indus vel Arabs infenso sole perustus,
Colligit, aut dubio conquirit Persa labore;
Dum redimitur Tuam jam jam florente corona
Hanc dubitat frontem Musarum Rector Apollo,
Inclÿta dumque Themis Te Doctorum inserit albo,
Hos, vili quamvis citharâ, Tibi grator honores,
Et precor, ut tandem contingas vertice stellas!

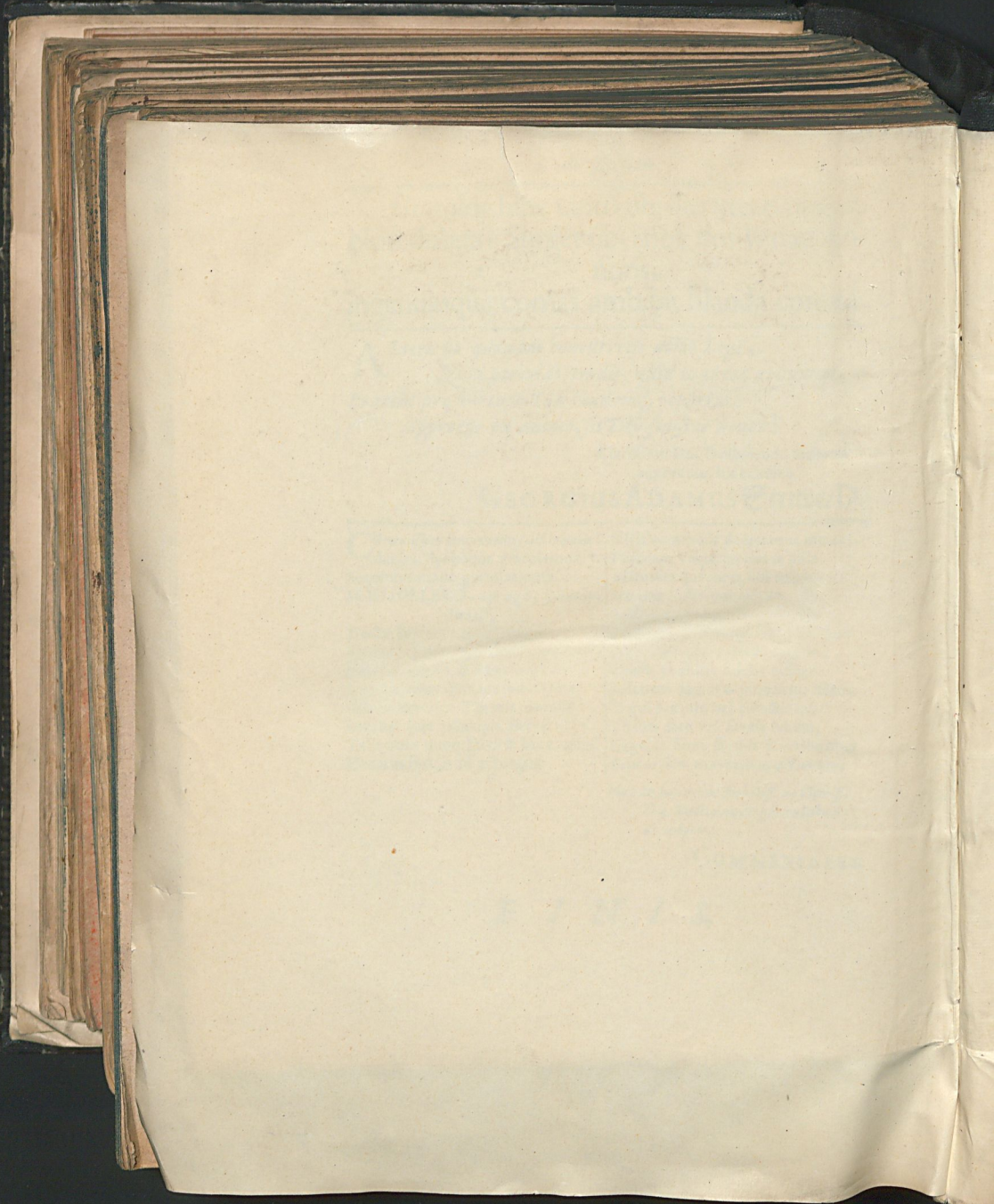
*Nob. ac Clarissimo Dn, Doctorando, Fautori suo
honoratissimo, gratulabundus adpos.*

Johan. Berg/ Colb. Pom.

Was ist der Edle Zweck/wornach Er hat gedrungen/
Wein Hochgehrter Freund: das heist sich nauff geschwungen
Bis zu der Sterne Chor. Kan diß der Lenken Zier
Bey junger Jahre Zeit? Was wird wohl bringen für
Der niemahls leere Herbst? So lang' als Fische gehen
Im grossen Ocean/ soll Er in Ruhme stehen
Wohlan Er wachse fort! Ich lobe seinen Fleiß
Und wünsche Glück zur bald bestimten Abschieds-Reis!
Welches dem (Tit.) Herrn Licentiaten als sel-
nem vornehmen Freunde und bis anhero ge-
wesenen Tischgenossen zu Bezeugung seiner
gehorsamsten Pflichte in Eil schreibe
Hans Henrich Timæus/
S. Rom. Imp. Exemptus.

HS(O)SO

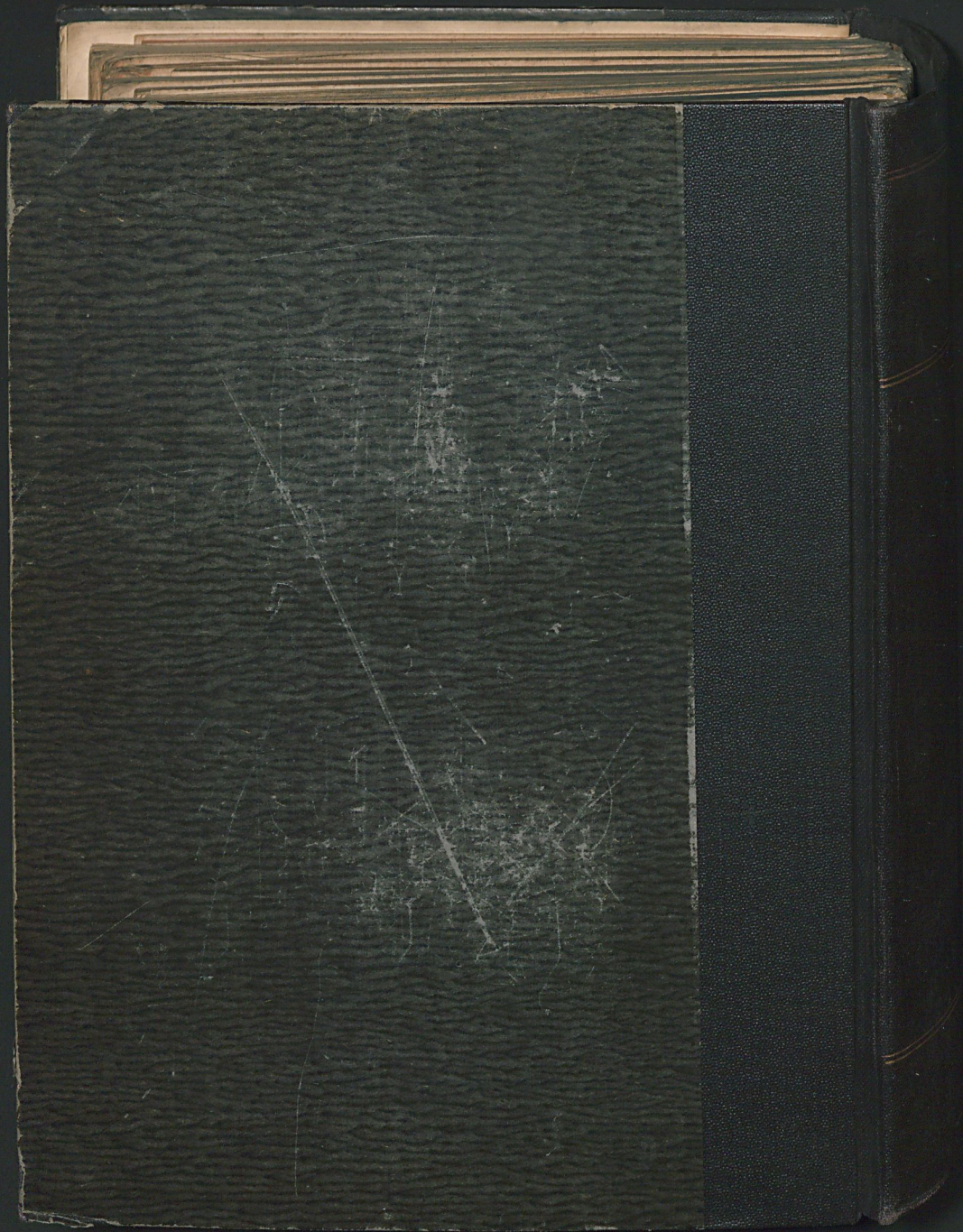
ULB Halle
005 132 576

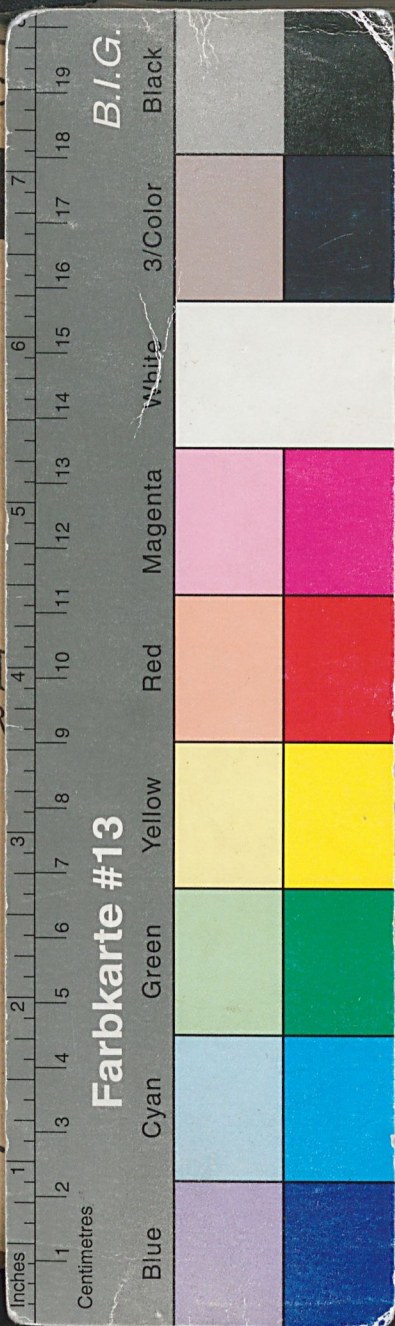
3

V012

IRALIS JURIDICA

POE

M

cap. 6. X. de homi-
casual.

o favente

CTORITATE

rum Magnifici

DE

isimo atq. Excellentissimo

CHRISTOPHO-

Publ. celeberrimo, Con-

. Facult. & Scabinatus

issimo

& Praeceptore suo

olendo

ENTIA

tores ac Privilegia Do-

consequendi

1666.

ante & pomeridianis

proponit

RISTOPHORUS

mburgensis.

ERTHERIANIS.

17
19

1666, 17

ms
4

PE-

11/

